

Memo Kuivade metsaelupaikade tegevuskava avalikustamise koosolek

Memo

Kuupäev: 17.09.2026

Keskkond: TEAMS ja Kliimaministeerium

Kell 15:00-17:10

Üles tähendas: Meelis Suurkask

Osalejad

Koosolekut modereeris LIFE-IP „Loodusrikas Eesti“ projektijuht Voldemar Rannap (KliM), ettekannetega esinesid Meelis Suurkask (KeA), Taimo Aasma (KliM), Diana Laarmann (EMÜ) ja Kaupo Kohv (RMK). Koosolekul osales Kliimaministeeriumis 9 inimest ja Teamsi vahendusel 23 inimest (kokku 32 inimest).

Päevakord

- Ülevaade kuivade metsade tegevuskavast: kava eesmärk ja ülesehitus, koostamisprotsess – *Meelis Suurkask, töörühma juht; Keskkonnaameti*
- Kuivade metsade tegevuskava EL kontekstis – *Taimo Aasma, Kliimaministeerium*
- Kuivade metsade taastamisalade valik ja ülevaade taastamisvõtetest – *Diana Laarmann, Eesti Maaülikool*
- RMK taastamistööde planeerimine koostöös kogukondadega – *Kaupo Kohv, RMK*
- Arutelu

Ettekanded

Koosolekul esitatud ettekannete materjalid on üleval projekti „Loodusrikas Eesti“ [kodulehel](#). Memo annab ettekannetest lühikokkuvõtte.

Voldemar Rannap tegi lühiülevaate „Loodusrikas Eesti“ projektist ning rääkis tegevuskava koostamisest ja avalikustamise protsessist.

Meelis Suurkask andis ülevaate tegevuskava ülesehitusest ja sisust.

Tegevuskava läheneb elupaikade kaitse planeerimisele terviklikult, seades riiklikud kaitse-eesmärgid ja suunised elupaiga seisundi parandamiseks.

Tegevuskava esimene osa annab ülevaate tegevuskava koostamise protsessist, eeldustest ja ajakavast. Lühidalt antakse ülevaade, mis on kuivad metsaelupaigatüübid ja milline on nende elupaigatüüpide looduskaitseline seisund. Kuivad metsaelupaigatüübid on jaotus loodusdirektiivile vastavatest metsadest (dry forest habitats). Eestis kuuluvad kuivade metsaelupaigatüüpide alla metsastunud luided (2180), vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (9060) ja rusukallete ja jäärakute metsad (*9180).

Kuivade metsade elupaigatüübid

- 2180 metsastunud luided
- *9010 vanad loodusmetsad
- *9020 vanad laialehised metsad
- 9050 rohunditerikkad kuusikud
- 9060 okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel
- *9180 rusukallete ja jäärakute metsad

Kaitsekategooriate arvestuses asub üle poole (64%) inventeeritud metsaelupaigatüüpide pindalast reservaadis, sihtkaitsevööndis ja hoiualal, olles range kaitse all. Väike osa kuivi metsi on kaitse all metsa vääriselupaigana. Kõige suurem range kaitse all olevate metsade osakaal on rusukallete ja jäärakute metsaelupaigatüübil (*9180): range kaitse all asub 77% teadaolevatest elupaikadest. Metsastunud luidete elupaigatüübist (2180) on range kaitse all 54%, vanade loodusmetsade elupaigatüübist (*9010) 66%, vanade laialehiste metsade elupaigatüübist (*9020) 69%, rohunditerikaste kuusikute elupaigatüübist (9050) 55% ja okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel elupaigatüübist (9060) 72%.

Kuivade metsaelupaigatüüpide kaitstus ja pindalad Eestis (september 2025)

Keskmaamet

Kaitstus	Metsaelupaigatüüp					
	2180	*9010	*9020	9050	9060	*9180
Inventeeritud elupaigatüüpe kokku (ha)	6681	90589	6741	9222	2258	570
Elupaigatüübi osa (%), mis asub nn range kaitse all (reservaat, SKV, hoiuala)	54%	66%	69%	55%	72%	77%
Elupaigatüübi osa (%), millele on kaitse tagatud (range kaitse, kavandatud SKV, RMK piiranguvöönd, väljaspool kaitseala asuv maa, mida RMK ei raiu, vääriselupaik)	90%	96%	91%	96%	96%	93%

„Range kaitse“ – alad, mis on analüüsi hetkel sihtkaitsevööndis, reservaadis ja hoiualadel. Ei ole arvestatud projekteeritava alaga.

Tegevuskava kirjeldab kaitse-eesmärke aastateks 2030 ja 2050, määrates nende eesmärkide täitmiseks vajavad pindalad elupaigatüüpide kaupa.

Pikaajaline kaitse-eesmärk aastaks 2050

Kuivad metsaelupaigatüübid on Eestis soodsas seisundis, st **elupaigatüüpide struktuuriline mitmekesisus on suurenenud** ja need esindavad kõiki iseloomulikke looduslikke häiringurežiime ning kuivadele metsaelupaikade liikide ohustatus on vähenenud.

Soodsa seisundi võrdluspindala, et elupaigad toimiks

- metsastunud luited (2180) **6600 ha**
- vanad loodusmetsad (*9010) **90 000 ha**
- vanad laialehised metsad (*9020) **6700 ha**
- rohunditerikkad kuusikud (9050) **9600 ha**
- okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (9060) **2200 ha**
- rusukallete ja jäarakute metsad (*9180) **580 ha**

Kokku suureneb kuivade metsaelupaigatüüpide pindala 18% võrreldes eelmise aruandeperioodiga

Tegevuskava toob välja, et suurimad kuivi metsi mõjutavad tegurid on metsamajanduslikud tegevused, mille tõttu muutub elupaigatüübi taimkatte struktuur ja funktsioon. Sellele lisandub metsaraiest johtuv äkiline mikrokliima muutus. Kõige selle tagajärjel pakuvad kuivad metsad vähem ökosüsteemihüvesid ning halveneb selliste kooslustega seotud põlisliikide seisund.

Tegevuskava määratleb seitse kuivade metsade elupaigatüüpide seisundi parandamise meetet. Neist peamine on elupaigatüüpide looduslikule arengule jätmine, milleks tuleb tagada optimaalne kaitse, looduslikkuse (peamiselt struktuurielementide) taastamine ja elupaigatüüpide leviku kaardistamine andmete ajakohastamiseks.

Kuivade metsaelupaigatüüpide säilitamise ja taastamise eelarveks on perioodil 2025–2032 prognoositud 2,2 miljonit eurot.

LIFE-IP ForEst&FarmLand/Loodusriikas Eesti (LIFE18IPE/EE/000007)

Taastamiseesmärk ja eelarve

Kaitse-eesmärgid on täidetavad olemasolevate kaitsealade ja riigimaa baasil

Aastaks 2030 taastada 7760 ha

Aastaks 2050 taastada 25 000 ha

Eelarve aastani 2032 on 2,2 milj eurot

- looduslikkuse taastamine 710 000
- Inventuurid ja uuringud 1 495 000

NB!

Taastatakse riigimaa, eelistatult sihtkaitsevööndis
LIFE projekti „Loodusriikas Eesti” raames kohustus taastada 500 ha
LIFE projekti „Loodusriikas Eesti” raames valitud 502 ha jagu taastamisalasid

Taimo Aasma tutvustas, kuidas kuivade metsade tegevuskava haakub üle-euroopaliste looduskaitse eesmärkidega. Euroopa Liidu looduskaitse üks peamine alusdokument on loodusdirektiiv (teine on linnudirektiiv). Direktiivi lisades on nimetatud erilist tähelepanu vajavad elupaigad, ning direktiivi eesmärk on saavutada nende elupaikade soodne seisund.

Loodusliku elupaiga seisundit peetakse soodsaks, kui:	- selle looduslik levila ja alad, mida see levila piires katab, on muutumatud või laienemas, - selle pikaajaliseks säilimiseks vajalik eriomane struktuur ja funktsioonid on praegu ja tõenäoliselt ka lähitulevikus olemas ja - selle tüüpiliste liikide seisund on soodne.
Liigi seisundit peetakse soodsaks, kui:	- asjaomase liigi populatsiooni dünaamika andmed näitavad, et liik on oma looduslikus elupaigas elujõuline püsinud pikema aja jooksul, - liigi looduslik levila ei ole vähenemas ega ei vähene ka lähitulevikus, - selle liigi populatsiooni pikaajaliseks säilimiseks on olemas piisavalt suur elupaik, mis tõenäoliselt ka tulevikus ei vähene.

Teine oluline dokument, mis mõjutab kuivade metsaelupaigatüüpide seisundit, eriti just ebasoodsas seisundis olevate elupaigatüüpide taastamist on EL Looduse taastamise määrus

Kaitstavad maismaa elupaigad (art 4)

- Määruse I lisa **mitte-heas seisundis** olevatest **elupaigatüüpide esinemisaladest** (samad elupaigatüübid, mis loodusdirektiivis) tuleb taastamismeetmed ellu viia ja vajadusel taastada ning inventeerida teadmata seisus elupaigatüüpide esinemisalad
- Loodus- ja linnudirektiivi **liikide elupaikade** jaoks kehtestatakse taastamismeetmed, mis on vajalikud, et parandada nende elupaikade kvaliteeti ja kvantiteeti ja sidusust
- Aastani 2030 võib eelisjärjekorras taastamismeetmeid ellu viia Natura 2000 aladel

Tegevus/aasta	2030	2040	2050
Taastamismeetmed seisundi parandamiseks	30%	60%	90%
Taastamismeetmed taasloomiseks	30%	60%	100%
Teadmistükkade täitmine	90%	100%	

Seda, kas eesmärk on saavutatud, hinnatakse loodusdirektiivi rakendamise aruandega. Direktiivi kohaselt ei pea kõik elupaigatüüpide esinemiskohad asuma Natura aladel, kuid kogupindala riigis ei tohi väheneda. Taimo tutvustas kuivade metsaelupaigatüüpide seisundit viimase loodusdirektiivi aruande alusel.

LIFE-IP ForEst&FarmLand/Loodusriikas Eesti (LIFE18IPE/EE/000007)

Hinnangud 2025 aruandes

Elupaigatüüp	Levila	Pindala	Struktuur	Tuleviku- väljavaade	Seisundi koondhinnang
9010 vanad loodusmetsad	FV	U1	U1	U1	U1
9020 vanad laialehised metsad	FV	U1	U1	U1	U1
9050 rohundirikkad kuusikud	FV	U1	U1	U1	U1
9060 okasmetsad oosidel	FV	U1	U1	FV	U1
9180 pangametsad	FV	FV	FV	FV	FV
2180 luitemetsad	FV	U1	U1	U1	U1

Borealse vööndi metsade looduskaitseline seisund (koondhinnang) 2025

	Rootsi	Läti	Soome	Leedu	Eesti
9010 Vanad loodusmetsad	U1	U2	U2	U2	U1
9020 Vanad laialehised metsad	U1	U2	U1	U2	U1
9050 Rohundirikkad kuusikud	U1	U2	U2	U2	U1
9060 Okasmetsad oosidel	U1	U2	U2	U2	U1
9180 Panga- ja rusukalde metsad	U1	U1	U1	FV	FV
2180 Luitemetsad rannikul	U2	U2	U2	U1	U1

FV- soodne, U1- ebapiisav, U2 – halb

Diana Laarman tutvustas taastamisalade valikut. Diana tõi välja, et eelkõige püüti leida taastamiseks kõige optimaalsemad alad ning peamiselt keskenduti ühevanuseliste ja struktuuririvaatele männikutele. Projekti „Loodusrikas Eesti“ raames taastatakse 500 ha ebasoodsas seisundis olevaid metsaelupaiku.

Looduslikud metsad on mitmekesised nii puude ruumilise paiknemise, vanuselise ja liigilise koosseisu kui ka seal elavate organismide poolest.

Miks on vaja taastada?

- Pakkuda elupaiku erinevatele (ohustatud) liikidele
- Suurendada bioloogilist mitmekesisust
- Vähendada loodusõnnetuste riski
- Taastada ala või kasvukoha tootlikkust
- Kaitsta vee kvaliteeti, vähendada pinnase erosiooni
- Parandada esteetilist välimust
- Lua võimalusi vaba aja veetmiseks
- Siduda süsinikku

Diana tutvustas taastamisalade valiku põhimõtteid. Kokku on välja valitud seitse taastamisala. Kolme ala (Kääpa 1, Karula 1 ja 5) taastamisprojektid on koostamisel ja ülejäänud nelja ala projektid valmivad 2027. a. Seejärel keskendus ettekanne Kääpa 1, Karula 1 ja Karula 5 taastamisalal läbiviidud uuringutele ja kavandatavatele tegevustele.

LIFE-IP ForEst&FarmLand/Loodusrikas Eesti (LIFE18IPE/EE/000007)

Taastamisalade valiku põhimõtted

Metsaregister, EELIS – Natura + pot Natura kihid:

- Põhitüüp 2180, *9010, *9020, 9060, 9050
- Omandivorm – riigiomand
- Peapuuliik – mänd >=70%
- Päritolu - kultuur (külvi või istutus)
- Esinduslikkus – C
- Looduskaitse seisund – III

**Kokku tuli valikust välja
Natura alasid 789 ha ja
pot alasid 665 ha**

Edasine valik:

- 2180, *9010
- Puistu vanus – kuni 100 a
- Kasvukohatüüp – PH, SM, KN, JP, JM
- Struktuur – III
- Funktsioonid – III
- Taastatavus – I, II

**Kokku tuli valikust välja
Natura alasid 411 ha ja pot
alasid 436 ha**

7 taastamisala – 2026.a. 3 ala, 2027.a. 4 ala

502 ha

Kaupo Kohv tutvustas lühidalt alade taastamise protsessi, sh rääkis sellest, kuidas kaasatakse kohalike huvigruppe. Kõik esmased kümme ala on ettevalmistamisel ja kümme ala saab ka taastatud.

KAASAMINE

Kohalik teadmine aitab kujundada tööplaani

- 1 Teadlaste üldplaan** annab tervikvaate suurele alale
- 2 RMK lähteülesanne** määrab hääled, töötused ja täpsed asukohad
- 3 Töökorraldus** kirjeldab ligipääsuteed ja laoplatsid
- 4 Kohalik tagasiside** vajadusel korrigeerime kavandatud lahendusi

Põhimõte: tagasiside ei ole formaalne, vaid sisend lõpliku tööplaani kujundamisse.

RMK täpsustab teadlaste üldplaani tööplaaniks koos kohalikega.

LIFE-IP ForEst&FarmLand/Loodusrikas Eesti (LIFE18IPE/EE/000007)

Kaasamine jätkub enne töid ja tööde ajal

01

Muudatused tehakse enne tööde algust

Kohalike tagasiside põhjal hindame, kas tööplaani, ligipääse või töökorraldust tuleb korrigeerida.

02

Ohutusnõuded planeeritakse koostöös päästeametiga

Kui planeeritakse väikeses mahus kontrollitud põlenguid, siis kirjeldame ohutusmeetmed eraldi ja kaasame planeerimisse Päästeameti.

03

Tööde algusest teavitame otse

Vahetult enne tööde algust teavitame kohaliku omavalitsust ja kogukondade kontaktisikuid.

Käidavates kohtades paigaldame tööalade lähedusse töid selgitavad stendid.

Eesmärk on, et inimestel oleks enne tööde algust selge, mida, kus ja miks tehakse.

Arutelul, küsimused ja vastused

Pärast ettekandeid oli arutelu, mis keskendus peamiselt küsimusele elupaigatüüpide inventeerimisest ja vajadusest inventeerida elupaigatüüpe ka väljaspool kaitsealasid.

Kuivade metsade tegevuskavas on välja toodud, et üheks peamiseks tegevuseks on kuivade metsaelupaigatüüpide kaardistamine ja olemasolevate andmete korrastamine. Osa metsaelupaiga-tüübiks kvalifitseeruvaid alasid on kaardistamata või ebapiisavalt inventeeritud ja seega piisava kaitseta. Kaardistatakse kaitsealadel ja väljaspool kaitsealasid asuvad vähese või puuduva inim-mõjuga säilinud riigimetsad. Hinnanguliselt tuleb inventeerida või olemasolevaid andmeid parandada kokku 21 000 ha suurusel alal.

Metsaregistri andmetel on olemasolevatel kaitsealadel sihtkaitsevööndites ja reservaatides inventeerimata 46 500 ha metsaalasid. Seega võib eeldada, et vajaliku elupaigatüüpide pindala leiab olemasolevate kaitsealade sihtkaitsevöönditest.

Samuti toimus arutelu teemal, kas looduse taastamise määrus kohustab tegema ülepinnalist inventuuri. Küsimus on määruse tõlgendamises ja Taimo Aasma sõnul Kliimaministeerium täiendavat ülepinnalist inventuuri ei kavanda.

Küsimus, Leo Filippov

Kas on arvestatud kaitsealadel läbiviidavate taastamistööde läbiviimisel nahkhiirte vajadustega, et taastamistööde käigus ei tekiks suuri lagedaid alasid, mis takistaksid nahkhiirte rändamist ning kahjustaksid nende elupaiku?

Vastus

Meelis Suurkask. Metsaelupaigatüüpide taastamistööd viiakse läbi väga piiratud aladel ja ainult neil aladel, kus on eeldus, et metsakoosluste looduslik taastumine on väga aeglane. Üldjuhul ebasoodsas seisundis metsakooslused ei sobi nahkhiirtele elupaigaks.

Voldemar Rannap täiendas, et taastamistöödega mõjutatav metsaosa pindala on võrreldes elupaigatüübi pindalaga väike.

Küsimus, Mati Sepp

Kas ei ole ohtu, et maaomanikud hakkavad taastamistööde nime all sihtkaitsevööndis metsa raiuma (majanduslikel eesmärkidel)?

Vastus

Meelis Suurkask. Kaitsealal tehtavad metsakoosluste taastamistööd põhinevad kuivade metsaelupaigatüüpide tegevuskaval ja kaitseala kaitsekorralduskaval. Taastamistööde läbiviimiseks tulen koostada taastamistööde projekt, kus on kirjas, mida, milleks ja kuidas tehakse. Tööde läbiviimise eelduseks on, et metsakooslus seisund ei suuda paraneda mõistliku aja jooksul (15-20 aasta jooksul) loodusliku arengu tulemusena.

Ettepanek, Helena Eenok

Teeme ettepaneku sõnastada peatükis 7.2.4. „Loodussõbraliku metsade majandamise juhendi koostamine ja soovitusel kaitseala piiranguvööndi metsade majandamiseks“ soovitusel „mitte teha raieid perioodil 1. aprillist 30. juunini, et tagada linnustiku pesitsusrahu“ nii, et linnurahu kuupäev ulatuks 15. juulini.

Vastus

Meelis Suurkask. Võtame ettepaneku arvesse.

Ettepanek, Mati Sepp

Ettepanek teha Kääpa 1 taastamisalal mullauuringud, et selgitada välja juurepessi olemasolu või puudumine. Peamine mure on selles, et juhul kui alal esineb juurepessi, võib taastamistööde tulemusena tekkida ulatuslik puude nakatumine.

Vastus

Voldemar Rannap, vajadusel teeme vajalikud mullauuringud. Arutame seda taastamisprojekti koostaja Diana Laarmanniga.

(allkirjastatud digitaalselt)

Meelis Suurkask

projekti ekspert

